

จิตเป็นของจริง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบปัญหาธรรม วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

มันมีคำถามมา มันถามมานานแล้ว เขาบอกว่า เขาก็มาบวชที่นี่ แต่เดิมเข้าใจว่าตัวเองรู้ธรรมะดีมาก ขนาดไปพูดธรรมะที่ไหน เขาจะเป็นผู้เฉลยตลอดเวลา เขาเข้าใจว่าเขารู้ธรรมะ เขาเข้าใจมาก สุดท้ายแล้วมาบวชที่นี่แล้ว เขาฟังเราเทศน์ทุกคืน เขาบอกว่าเขาไม่รู้อะไรเลย เขาไม่รู้อะไรเลยนะ

ถาม : กระผมเข้าใจเองว่า กระผมศึกษาธรรมะพอสมควรด้วยการอ่านหนังสือ เอกสารต่างๆ ของครูบาอาจารย์หลายท่าน ติดตามข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งได้โต้ตอบปัญหาธรรมะกับผู้ใกล้ชิด และมีความเชื่อมาตลอดว่าตนเองมีความเข้าใจในธรรมะอย่างลึกซึ้งยิ่งกว่าบุคคลทั่วไป

เห็นได้จาก เมื่อได้ตอบธรรมะ กระผมมักจะเป็นผู้เฉลย ชี้แจง และได้รับการยอมรับเสมอ ในข้อที่สงสัย กระผมอธิบาย โดยเฉพาะในระยะหลังๆ นี้มักจะเป็นผู้ตอบปัญหา ไม่ว่าจะทางโลกทางธรรม จากเพื่อนสนิทมิตรสหายและผู้ใกล้ชิด กระผมเข้าใจเองว่าได้พบพระพุทธองค์เสมอ เมื่อแหงนหน้ามองขึ้นไปจะพบพระพุทธองค์ประทับอยู่เบื้องสูง กระผมมุ่งหวังที่จะกราบเท้าพระพุทธรูปบาทสักครั้ง แต่ไม่ทราบว่าจะเดินไปทางไหนได้อย่างไร และเมื่อมีความเพียรมากขึ้นๆ เป็นพักๆ ก็จะเร่งเพื่อไปให้ถึงที่ แต่ทว่าก็ไม่สามารถลดระยะทางที่เคยมีลงไปได้เลย แต่ในบางขณะ กลับมีระยะห่างมากขึ้น จนแทบไม่เห็นพระพุทธองค์ด้วยซ้ำไป

ผมต้องการผู้นำทาง จนกระทั่งมีโอกาสได้มาบวชที่วัด และได้รับฟังธรรมะของหลวงปู่ทุกคืน ทำให้กระผมได้มีความเชื่อมั่นว่า ผมได้รับทราบถึงเส้นทางนั้นแล้ว และเส้นทางของครูบาอาจารย์ที่เอาไว้อาจกลายเป็นเส้นทาง ที่คนๆ หนึ่งเดินไป กระผมเข้าใจว่าผมรู้เรื่องมาก จนกระทั่งมาบวช ถือว่าสิ่งที่รับรู้แล้วคือไม่รู้อะไรเลย แต่ก่อนหน้านั้น

เข้าใจตัวเองว่าตัวเองนี้รู้มาก รู้มากๆ มาบวชที่นี้เดือนหนึ่งแล้วสึกไป สุกท้ายแล้ว อย่างที่เป็นคำถาม

กระผมเข้าใจว่าจิตนี้เป็นของจริง ภายนี้ ความคิดนี้จะดับไป และจิตจะคงไว้ซึ่งสัญญาของภพชาติ มีเพียงเล็กน้อยเสมือนหนึ่งว่า ความคิดนี้จดจำเรื่องราวสมัยเด็กได้เพียงเล็กน้อย จิตนี้ก็คงจำเรื่องราวของภพชาตินี้ได้เล็กน้อยกว่า คงเหลือแต่บุญกรรมที่เป็นแรงผลักดัน ให้จิตเคลื่อนไปตามสภาวะ ข้อความนี้ผิดพลาดอย่างไร ของค์หลวงพ่อบุญตาชีทางให้กระผมด้วยครับ

หลวงพ่อบุญตา : นี่ไง เวลากระทำไปเรื่อย ก็เข้าใจหมดใจ เข้าใจทุกอย่างหมด แต่สุดท้ายแล้ว เขาบอกว่า จิตนี้เป็นของจริง กระผมเข้าใจว่าจิตนี้เป็นของจริง ภายนี้ ความคิดนี้จะดับไป และจิตจะคงไว้ซึ่งสัญญาภพชาติที่เพียงเล็กน้อย เหมือนความคิดที่เราจดจำสภาวะที่เป็นอดีตได้เพียงเล็กน้อย จิตนี้ก็คงจำเรื่องราวภพชาตินี้ได้น้อยยิ่งกว่า คงเหลือแต่บุญกรรม เป็นแรงผลักดันให้เคลื่อนไปตามสภาวะ ข้อความนี้ผิดพลาดอย่างไร

ฉะนั้น ย้อนกลับมาที่ว่าความคิดเล็กน้อยเหมือนเด็ก ความคิดตอนเราเป็นเด็ก ที่เราขึ้นไปตอนเป็นเด็กกับปัจจุบันนี้ กับตอนเป็นเด็กที่เราขึ้นไปมันเป็นคนละภพคนละชาติใหม่ ไม่ มันเป็นชาตินี้เหมือนกันใช่ไหม เวลาเราจำสิ่งใดได้ ความจำของเรา มันก็เป็นภพชาติอย่างนี้ เวลาเราพูดถึงเรื่องจิต เห็นใหม่ ทุกคนไม่เห็นจิตหมด ทุกคนไม่รู้จักจิตนะ ทุกคนไม่เห็นจิต เวลาไปศึกษาธรรมพระพุทธรเจ้า พระพุทธรเจ้าบอกเรื่องจิต เรื่องจิต แต่พวกเราไม่ได้ถึงความคิดของพวกเรา พวกเราไม่ได้แก่ความคิด ที่นี้ความคิดเป็นจิตใหม่ละ ความคิดมันไม่เป็นจิต

คุณสิ เวลาหลวงตาท่านพูด ท่านบอกว่า เวลาสิ้นกิเลสไปแล้ว ตัวธรรมแท้ๆ นี่สื่อความหมายไม่ได้ ตัวธรรมแท้ๆ นี่สื่อความหมายไม่ได้ แต่เวลาสื่อความหมายมันต้องเสวยอารมณ์ ต้องเสวยสมมุติออกมา มันถึงสื่อความหมายออกมา ฉะนั้น ความคิดของพวกเรานี้เป็นอะไร เป็นอารมณ์ใช่ไหม ถ้าเป็นอารมณ์ปั๊บ เราคิดว่ามันเป็นจิต เห็นใหม่ ฉะนั้นจะบอกว่า ตั้งแต่ปฏิสนธิ ตั้งแต่ในครรภ์เลยนะ ไม่ใช่เป็นความคิดตอนเด็ก ตอนอยู่ในครรภ์นี้ได้ภพชาติแล้ว พออยู่ในครรภ์ เราจะคืนอยู่ในครรภ์ ถ้าพ่อแม่กินของ

ร้อน แม่กินของเผ็ด เด็กจะได้รับอาหารนั้น มันจะเผ็ดร้อนในนั้น มันจะคั่นอยู่ในท้อง
อย่างนั้น

แต่ถ้าพ่อแม่กินอาหารที่ดี เด็กมันได้รับอาหารที่ดี เห็นไหม มันรับรู้ของมัน เห็น
ไหม มันรับรู้ว่ามันเกิดแล้วนะ ถ้ามันเกิดออกมา เห็นไหม พอมันเกิดออกมาแล้ว พอมัน
เกิดออกมา มาเป็นเรา เป็นเด็ก เด็กก็คือจิต จิตอันเดียวกันนี้แหละ ฉะนั้นจะบอกว่า เราจะ
แบ่งแยกว่า ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่มีมันคนละภพ ไม่ใช่ มันไม่เหมือนกับตอนจำตอนเป็น
เด็ก กับตอนจำเป็นผู้ใหญ่ไง อันนี้เป็นอันเดียวกันหมด แต่สิ่งที่เกิดขึ้นมันเป็น
ธรรมชาติของจิต แล้วธรรมชาติของจิตเห็นไหม ที่เราใช้คำว่าพันธกรรมทางจิต จิตนี้
มันมีพันธกรรมของมัน

คุณสิ เวลาพันธกรรมทางพีชเขาจะต้องแยกพันธู์ เขาคัดพันธู์ของเขา เขาต้องผสม
ใหม่ เขาต้องตัดดีเอ็นเอของมัน เห็นไหม เพื่อจะสร้างพันธู์ใหม่ เพื่ออะไรต่างๆ แต่เวลา
จิต ใครไปตัดแต่งมันล่ะ มันก็เรื่องกรรม เรื่องเวร ไปตัดแต่งมัน จะตัดแต่งขนาดไหนก็
แล้วแต่ มันจะไม่มีที่สิ้นสุดไง มันไม่สิ้นสุดเพราะเวรกรรมมันไม่สิ้นสุดหรอก มันจะ
ผลัดขั้วกันไปอย่างนั้น แต่เวลาเรามาประพฤติปฏิบัติต่างหากล่ะ มรรคญาณมันจะเข้าไป
รื้อค้นเข้าไปทำลาย

เราจะบอกว่า สิ่งที่ทำตอนเด็ก เรานึกถึงเด็ก ไม่ได้ มันของเล็กน้อย มันไม่
เล็กน้อยนะ เวลาสิ่งใดก็แล้วแต่ มันตกผลึกในใจหมดเลย มันตกผลึกในใจหมด ถ้ามัน
บอกว่า ตกผลึกได้มากได้น้อย แต่มันเป็นคนละภพคนละชาติใจ ถ้ามันคนละภพคนละ
ชาติ มันไม่ใช่เรื่องมหัศจรรย์นะ มันไม่ใช่เรื่องมหัศจรรย์ตรงไหน ภาพเทวิลระลึกชาติได้
๔๐ ชาติ ภาพเทวิลมันเป็นพราหมณ์หลายๆ นะ เป็นฤๅษีชีไพรที่ไปนอนอยู่บนพรหม
สมัยก่อนพุทธกาล พวกฤๅษีชีไพรเขาระลึกชาติได้อยู่แล้ว การระลึกชาตินี้มันมีคนระลึก
ชาติได้

ตอนเราเป็นเด็กๆ นะ มันมีอยู่ข้างบ้านคนหนึ่ง เขาอายุมากกว่าเราแต่เขาบอกว่า
เขาจำอดีตชาติของเขาได้ แล้วชาติปัจจุบันคือพ่อแม่ของเขา แต่เขาบอกเขาเคยเกิดแถว
นั้นแหละ แล้วเขาดายมาจากชาตินั้น แล้วมาเกิดเป็นเด็กอยู่ข้างบ้านเรา ตอนเราเป็นเด็กๆ
นะ แล้วผู้ใหญ่เขาไม่เชื่อกัน ไม่เชื่อกี่พิสูจน์ พิสูจน์ว่าเมื่อชาติที่แล้วเขาได้เอาของเขาเก็บ

ไว้ที่ไหนๆ ในบ้านนั้น เพราะเขาเกิดคนละบ้านแล้ว พ่อแม่เก่าไม่เชื่อ ไม่เชื่อก็พิสูจน์กัน ขุดลงไปเจอหมดเลย พ่อเจอหมดเลย เขาก็ยอมรับว่านี่คือลูกเขาตายแล้วมาเกิดใหม่ พ่อตายมาเกิดใหม่มาอยู่อีกบ้านหนึ่ง เลยกลายเป็นว่าเขามี ๒ พ่อแม่ พ่อแม่คู่หนึ่งคือพ่อแม่ ปัจจุบัน กับพ่อแม่อดีตชาติที่เขาเคยเกิดชาตินั้นแล้วตายมา เห็นใหม่

ไอ้เรื่องภพชาติที่ว่า อดีตชาติที่ว่าไม่ใช่เรื่องมหัศจรรย์เลย แล้วถ้าอย่างนั้นทำไม พวกเราจำภพชาติของเราไม่ได้ละ สังเกตได้ไหม เวลาเราตายไป ส่วนใหญ่คนตาย ตายไปแล้วต้องไปเกิดต้องไปพบยมบาล ยมบาลจะเป็นผู้ตัดสินว่าคนนี้ เห็นใหม่ ยมบาล จะตัดสิน ตัดสินอย่างที่ว่าเขาไปเที่ยวไปนรกสวรรค์ เห็นว่าคนทำแล้วได้อะไร อันนั้นมันไปที่นั่นเพื่อตัดสินว่าไปนรกหรือไปสวรรค์ โดยธรรมชาติวิภูษะมันจะเป็นอย่างนี้ แต่มันมีแอกซิเดนทได้ แอกซิเดนทหมายถึงว่า อย่างเทวทัตนี้ไม่ต้องตัดสิน ไปเลย แล้วถ้าทำดีมากๆ นะ ก็ขึ้นไปเลยก็มี

หลวงตาพูดถึงใจใหม่ บอกว่าชื่อเณรบัว ว่าตายแล้วเกิดใหม่ แล้วก็จำอดีตชาติได้ พอจำอดีตชาติได้ก็ถาม เจอเณรนี้ถามเณรนี้เสร็จ ก็ไปบอกว่าชาติที่แล้วเป็นพระ ก็ไปถาม ไปถามอาจารย์ของพระองค์นั้นที่เขารู้จัก ก็ยังอยู่ เห็นใหม่ จะบอกว่า เณรบัวนี้เขาบอก บอกว่าเขาไปนั่งดูในยมบาล เห็นว่าคนตกนรกก็ตกนรกไปเลย เวลาคนตกนรกส่วนใหญ่ พอสุดท้ายแล้วยมบาลบอกให้ไป เขาบอกเหลือเขา ๒ คน พอ ๒ คนนี้จะให้ไปไหนละ ท่านจะไปไหนก็ได้ จะกลับไปเกิดก็ได้ จะไปสวรรค์ก็ได้

แล้วมีโยมคนหนึ่งจะไปคู่กับเขาจะไปสวรรค์ แล้วไปสวรรค์ไปทางไหน ให้ลงน้ำไป พอลงน้ำไปปั๊บ เขาเอารถรับไปเลย ลงน้ำไปในที่เขาตายแล้วเกิดนะ แต่เณรบัวนี้ไม่ยอมไปไหนเลย ถ้าไม่ยอมไปไหนก็ถือบริวารเดินออกไป พอเดินออกไปก็ไปถึงชายป่าก็ไปพักผ่อน พอหลับลงไปพักเดียว มันเดินมันเหนื่อยงี้ ก็นั่งอยู่ชายป่า ริมถนน พอปั๊บเกิดทันทีเลย พอปั๊บหลับไปนะเกิดแล้ว ไปเกิดมาเป็นเณรบัว นี้พูดถึงว่า จิตมันเป็นอย่างไร การจำใจ

กระผมคิดว่าจิตนี้เป็นของจริง ใจ เป็นของจริง จิตนี้มันเป็นของจริง แต่มันเป็นอนิจจังใจ มันเป็นของจริงแต่มันเวียนตายเวียนเกิด มันไม่จริงคงที่ ตัวจิตมันมีพลังงาน พลังงานมันจะโดนขับไปโดยเวร โดยกรรม โดนขับไปโดยภพโดยชาติ มันจะโดนขับไป

ไม่มีเวณวรรค มันจะโดนขับไปตลอด เป็นของจริงที่เปลี่ยนแปลง จิตนี้เป็นของจริงที่เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงเป็นมนุษย์ พอหมดชาติมนุษย์ก็เปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งใดไป แต่มันมีของจริงมันอยู่ไง ถ้าจิตเป็นของจริงปั๊บ มันก็เหมือน ถ้าบอกว่าจิตนี้เป็นของจริงใช้ไหม ถ้าเป็นของจริงปั๊บมันก็เหมือนกับแร่ธาตุอันหนึ่งวางไว้แล้วไม่เป็นไรเลย ไม่ใช่ จิตเป็นของจริงที่เวียนตายเวียนเกิดตลอดไป

พระโพธิสัตว์ถึงสร้างเวรสร้างกรรมแล้วมันจะหมุนของมันไปอย่างนี้ จิตเป็นของจริง เพราะฉะนั้น แล้วกายนี้ เวลามันดับไป จิตคงไว้ซึ่งสัญญาของภพชาติ สัญญาของภพชาติ ไม่มี สิ่งใดๆ ไม่มี ภพชาติเป็นภพชาติ ไม่เกี่ยวกับสัญญา สิ่งที่เป็นภพชาติเป็นภวาสวะ เห็นไหม อาสวะ ๓ กิเลสสวะ อวิชชาสวะ ภวาสวะ ภวาสวะคือตัวภพ ปฏิสนธิจิต อวิชชาสวะ อวิชชาคือความไม่รู้เกิดจากภพ อวิชชาสวะ กิเลสสวะ กิเลส เห็นไหม กิเลสตัณหาทะยานอยาก อวิชชาความไม่รู้ เห็นไหม แล้วตัวภพ ตัวภพนี้แหละ ตัวภพเป็นตัวภพชาติ เป็นตัวจิต แต่ตัวสัญญาละ สัญญาเกิดจากภพ

ถ้าสัญญาเกิดจากภพ คงไว้ซึ่งสัญญา ทีนี้สิ่งนี้คำว่าสัญญา เหมือนจิตมันมีข้อมูลของมัน แต่มันมีข้อมูล อย่างเช่นปัจจุบันนี้เราคิดอะไรได้ เราจำสิ่งใดได้ นี่คือสัญญา แล้วสัญญา เห็นไหม สัญญาเกิดขึ้นเพราะอะไร สัญญาเกิดขึ้นจากรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันเป็นเปลือกของจิต เห็นไหม ตัวพลังงานคือตัวจิต แล้วสัญญา สัญญาที่มันเป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร สัญญา เห็นไหม สัญญาแม้แต่ภาษา ภาษาจีน ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส เห็นไหม สัญญาคนละอย่างแล้ว ถ้าสัญญามันตายตัวไป

เมื่อวานเขามา เวลากลางคืน พอปกติ เขาจะเห็นพวกเทวดาพวกสัตว์นรก เห็นแล้ววิตกวิจารณ์มาก เขาเห็นของเขาณะ เมื่อวานมา ลูกหลานพามา พอเขาคูไปแล้วเขาคอดกเลย เรียบอกอย่างนี้ทุกซ์ แต่ถ้าเป็นนะ เป็นบุคคลคนหนึ่ง เขามีเซนส์ของเขา มันเป็นแอกซิเดนส์นะ คำว่าแอกซิเดนส์ของจิตแต่ละดวงมันมีเวรกรรมมาแปลกๆ ถ้าจิตดวงนี้มันเกิดเป็นมนุษย์แต่มีเซนส์แปลกๆ คือจะรู้เห็นอะไรแปลกกว่าคนอื่น ถ้ารู้เห็นแปลกกว่าคนอื่น มันรู้เป็นธรรมดาใจ เหมือนนกบินได้ ปลาอยู่ในน้ำ จิตของคนถ้ามีเซนส์แปลกประหลาดอะไร มันก็จะเป็นอย่างนั้น คือเป็นเรื่องปกติของเขา ถ้าเขาเห็นสิ่งใด เขาจะไม่ตื่นเต็นใจ เขาจะไม่มีความตื่นเต็นจนเป็นทุกซ์เป็นกังวล

แต่เมื่อวานที่มานี้ เขาบอกทุกข์มาก หน้าเศร้าๆ คนเรานี้กิเลสมันแปลก เวลาเราเห็นอะไรต่างๆ มันเป็นเรื่องที่ว่าเหนือโลก พอเหนือโลก โลกเขาไม่มี ก็คิดว่าตัวเองนี่มี คุณสมบัติดีกว่าเขา มันมาเกิดเป็นทิวฎีว่าเรานี้แน่กว่าเขา แต่จริงๆ ถ้าแน่กว่าเขาดีกว่าเขา แต่ทำไมทุกข์ล่ะ ทุกข์มากนะ พอทุกข์มาก เมื่อวานมาบอกทุกข์มาก เราบอกให้กลับมาที่พุทโธ เราจะพูดว่าอย่างนี้ ถ้าจิตเขาเห็นโดยปกติของเขา ถ้ามันไม่ทุกข์มันก็จิตส่งออกเป็นรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อย่างที่บอก คนละภาษา

แต่มันภาษาใจ ภาษาใจจะรู้อย่างนั้น มันเป็นคุณสมบัติของใจดวงนั้น แต่! แต่ถ้าพอภาษาใจมันเป็นอย่างนั้นแล้ว เห็นแล้วมันทุกข์ มันไม่ใช่คุณสมบัติ มันเป็นภาระแบกหาม มันทุกข์ เพราะมันสู้กับใครไม่ได้ ประสาเรา เราเห็นของเราแล้วเราเข้าใจไม่ได้ เราเห็นแล้วเราไม่รู้นะ ไปถามครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ก็ไม่วู้กับเรา ถ้าครูบาอาจารย์รู้ มันรู้โดยสัญธรรม สัญธรรมคือมันเป็นเรื่องของสัญธรรม เห็นไหม ธรรมะเป็นธรรมชาติ สภาวะอากาศเป็นธรรมชาติ มันจะแปรสภาพเป็นธรรมดา แล้วเราก็อาศัยธรรมชาติ ดำรงชีวิต อย่างเช่น ออกซิเจน เห็นไหม ธรรมชาติคือธรรมชาติ

ธรรมชาติไม่ใช่เรา จิตที่เห็น โดยที่ว่ามีเซนส์พิเศษ มีคุณสมบัติพิเศษ มันเห็นแล้ว มันก็เป็นเรื่องปกติธรรมดา มันไม่มีความตื่นเต้นไม่มีความทุกข์ยากเลยใจ แต่ถ้าเราไปดู ไปเห็นแล้วมีความทุกข์ยาก ทุกข์ยากมันเป็นอะไรล่ะ แล้วเห็นทำไม แล้ววิธีแก้ล่ะ วิธีแก้ก็กลับมาที่ตัวภพนี้ไง ถึงบอกว่าภพไม่ใช่สัญญา สัญญาเป็นสัญญา ภพเป็นภพ กลับมาที่ตัวภพ กลับมาที่ตัวเรา สัญญาก็ดับไป แต่ถ้าการไปรู้ เห็นไหม รู้ จิตรู้สิ่งที่ถูกรู้ มันเป็นจิตวิญญาณ แล้วเราไปรู้เขา เราไปรู้เขาแล้วเราไปทุกข์ยากทำไม

ฉะนั้นเวลากลับมา การแก้จะกลับมา แต่! แต่มันละเอียดอ่อนเกินกว่าคนนั้นจะรู้ได้ อย่างเช่นกลับมาที่ผู้รู้ กลับมาที่ภพ อ้าว ก็มันรู้อยู่อย่างนี้ ก็มันรู้อยู่แล้ว ก็รู้เห็นจิตวิญญาณแล้วจะกลับมาได้อย่างไร อ้าว แล้วถ้าจะกลับมา มันกลับอย่างไร นี่ไง คนดาบอดนี่มันจะงงไปทุกอย่างเลย จับต้องอะไรไม่ถูกเลย แต่เรานี้ก็พุทโธๆๆ ขึ้นมาสิ พุทโธๆ พลังงานที่มันไปรู้นี้ ดึงกลับมาที่นี้ กลับมาที่ภพ กลับมาแล้ว พอดึงกลับมา สิ่งนั้นจะดับหมดเลย ฉะนั้น สัญญาไม่ใช่ภพ

เพราะฉะนั้น อย่างที่ว่าจิตมันคนละภาษา เห็นใหม่ สิ่งที่สมมุติโลก สมมุติภาษา คนละภาษา ภาษาคือสัญญา การจำ ศึกษาภาษามา ใครได้ก็ภาษา คนพูดได้ ๕ ภาษา คนพูดได้ ๓ ภาษา ๒ ภาษา คนพูดได้ภาษาเดียว คนพูดได้ก็ภาษา ก็แสดงว่าสัญญา คนหนึ่ง มี ๔ - ๕ สัญญา มี ๒ สัญญา ๓ สัญญาหรือ ไม่ใช่ คนมีสัญญาเดียว สัญญาคือตัวขั้น สัญญาขั้นคือข้อมูลของจิต สิ่งนี้มันเป็นสามัญสำนึก มันเป็นธรรมชาติของเราที่เกิดเป็นมนุษย์ไฉน

เวลาไปเกิดเป็นเทวดาก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง เกิดเป็นอินทร์เป็นพรหมก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง เพราะมีขั้น ๔ ขั้น ๑ เห็นใหม่ เรามีขั้น ๕ ทีนี้คำว่าขั้น ๕ ขึ้นมา ฉะนั้นคำว่าสัญญา เราจะบอกว่า สิ่งที่เป็นสามัญสำนึกที่เป็นมนุษย์ก็คือเป็นมนุษย์ สิ่งที่เป็นคน สัญญาข้อมูลคือเราศึกษามาในธรรมะพระพุทธเจ้า แต่เวลาตายไปแล้วสัญญานี้มันเปลี่ยนแปลง ขั้น ๕ นี้เปลี่ยนนะ เพราะอะไร ขั้น ๕ ที่ว่าเปลี่ยน ถ้าขั้น ๕ ไม่เปลี่ยน เราจะไปเกิดเป็นพรหมไม่ได้ เพราะพรหมมีขั้น ๑ พรหมมีขั้นเดียว แล้วถ้ามีขั้น ๕ อยู่ นี่มันคนละสถานะ เราจะอยู่กันได้อย่างไร ถ้าเกิดเป็นพรหม พรหมมีขั้น ๑ เกิดเป็นเทวดา เทวดามีขั้น ๔ เพราะเทวดาไม่มีรูปร่าง เกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์มีขั้น ๕

ฉะนั้นสถานะของแต่ละภพมันก็คือสถานะของแต่ละภพ เอกเทศ มันเป็นภพนั้น เป็นเอกเทศนั้น แต่พอตาย จิตกลับมาสู่จิต นี่มันเป็นสากลเป็นกลาง เพราะจิตนี้ไปเกิดที่ไหนก็ได้ เห็นใหม่ จิตนี้มันเกิด พอตายปั๊บ จิตนี้มันถูดออกมาเป็นสัมภเวสี ไซ้ใหม่ จะไปเกิดเป็นนรกอเวจี จะไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน จะไปเกิดเป็นเทวดาอินทร์พรหม เห็นใหม่ โอปปาติกะ คำว่าเกิดเป็นโอปปาติกะ นั่นคือการเกิดแล้วนะ เปลี่ยนสถานะแล้ว ไปเกิดเป็นเทวดานี้เปลี่ยนเป็นเทวดาแล้ว เปลี่ยนเป็นเทวดาไป แต่ถ้าไปเกิดเป็นพรหม เปลี่ยนเป็นพรหมไป พอเปลี่ยนเป็นพรหม เป็นพรหม ก็สถานะของพรหม สถานะของพรหมก็ขั้น ๑ สถานะของเทวดาก็ขั้น ๔ สถานะของมนุษย์ สถานะของสัตว์นรก เห็นใหม่

ฉะนั้น สัญญาที่ว่าป็นเด็ก คำว่าเราเป็นเด็กมีสัญญาอย่างนี้ ถ้าเป็นสัญญาอย่างนี้ มันไปอยู่ภพอื่นมันเข้าใจไม่ได้ อย่างเช่น มีในพระไตรปิฎกนะ มันมีเศรษฐีมหาเศรษฐีเลย แล้วมีลูกคนหนึ่ง ลูกชายคนเดียว แล้วขี้เหนียวมาก ลูกชายป่วยนะ จะไปเอาหมอมารักษา ก็กลัวหมอจะมาเห็นสมบัติของตัวเอง ก็เอาลูกชายไปทิ้งไว้หน้าบ้าน พอเอาไปทิ้งไว้

หน้าบ้านจะให้หมอมารักษาที่หน้าบ้าน กลัวหมอเข้าไปในบ้านแล้วไปเห็นสมบัติ ไข้ใหม่ ลูกชายคนเดียวก็เลยจะเรียกค่ารักษาแพง ด้วยความขี้เหนียว ด้วยความตระหนี่ ก็เอาลูกชายไปทิ้งไว้หน้าบ้าน แล้วรอให้หมอมารักษา

พระพุทธเจ้าบิณฑบาตมา พระพุทธเจ้ามีอนาคตังสญาณ พุทธกิจ ๕ รู้ว่าเด็กคนนี้นั้นยังมีบุญอยู่ เดินผ่านมาบิณฑบาต แล้วคนป่วยคนโกธิตาย มันไม่มีอารมณ์จะรับรู้ฟังธรรมะอะไรหรอก เขาก็นอนหันหน้าเข้าข้างฝาบ้านไง พระพุทธเจ้าเปล่งรังสีฉัพพรรณรังสี พอเขาเห็นแสง คนป่วยมันเห็นแสง โอ้โฮ มันแบบอลังการมาก เอ๊ะ นี่แสงอะไร ก็หันเหี้ยวไปหาพระพุทธเจ้า พอเหี้ยวไปหาพระพุทธเจ้า โอ้ พระพุทธเจ้า เขามีความสุขนะ ประสาธนะ คงคิดว่า พ่อเรายังไม่รักเราเท่าพระพุทธเจ้าเลย พ่อเรายังเอาเรามาทิ้งเลย

พอพระพุทธเจ้ามาเปล่งฉัพพรรณรังสี มีความสุขมาก แล้วก็ตาย พอตายเห็นใหม่ คนเรา พ่อแม่ขี้เหนียว ไม่ยอมให้ทำอะไรเลย มีลูกคนเดียว รักลูกมากแต่ก็ขี้เหนียวมาก ขนาดเจ็บไข้ได้ป่วยรักษายังเสียค่ายาทรัพย์เลย พอลูกตายไปก็ไปเกิดเป็นเทวดา จากบุญอันนี้ จากบุญที่พระพุทธเจ้าเปล่งฉัพพรรณรังสีมา พอไปเกิดเป็นเทวดานะ โอ้โฮ มีความสุขมาก โอ้โฮ มีความสุขมาก เราจะพูดถึงเทวดากับมนุษย์ ที่ว่าชั้น ๔ กับชั้น ๕ พอไปเกิดเป็นเทวดานะ โอ้โฮ มีความสุขมากเลย สุขนี้ได้มาจากไหน สถานะของเทวดาได้มาอย่างไร อ้อ ได้มาจากพระพุทธเจ้าเปล่งฉัพพรรณรังสี อ้อ ได้มา เราจะบอกว่าไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหมเขาระลึกได้ไง ระลึกได้ว่าสิ่งที่เขาได้มา ได้มาอย่างไร

เพราะฉะนั้นถามว่าแล้วอย่างนี้เป็นสัญญาหรือเปล่า เป็นสัญญาในภพนี้ แล้วสัญญานี้มันตกผลึก รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญาณเห็นใหม่ วิญญาณปจฺจยา นามรูปเห็นใหม่ ไอ้พวกปัจจยาการ สิ่งที่เกิดเฉพาะตัวจิตส่วนๆ มันไม่ใช่ขั้น มันเป็นปัจจยาการที่มันเกี่ยวเนื่องกัน ทีนี้พอมันเกี่ยวเนื่องกัน จิตมีอาการของจิต อาการของจิตก็คือสถานะของมนุษย์ อาการของจิต รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

ในปัจจุบันนี้มันก็เป็นปัจจุบันนี้ จะหลบหลีกหรือจะให้มันเปลี่ยนแปลงจากนี้ไป

เป็นไปไม่ได้ แต่การกระทำอย่างนี้มันมีรากเหง้า รากเหง้าคืออะไร ชั้น ๕ มันจะเกิดเองได้ไหม ชั้น ๕ เกิดเองไม่ได้ มันเกิดมาจากจิต แล้วมันเกิดจากจิต การกระทำสิ่งใดมันก็กระเทือนไปสู่จิต ทีนี้แต่มันไม่ใช่สัญญาอย่างนี้ มันเป็นข้อมูลอีกอันหนึ่ง ฉะนั้นเวลาตายไป เห็นไหม บุญกุศลเวลาทำกัน เวลาตายไป สิ่งที่เราได้เสียสละแล้วมันทิ้งไว้ทีนี้ แต่บุญกุศลมันติดจิตนี้ไป เพราะจิตนี้เป็นพลังงานที่เกี่ยวกับชั้น ๕ มันเกี่ยวเนื่องกัน เพราะสิ่งนี้มีมันถึงมีสิ่งนี้ มันเกี่ยวเนื่องกัน มันประสานงานต่อกัน โดยข้อเท็จจริง โดยธรรมชาติของมัน

คนภวานาไม่เป็น มองไม่เห็นแล้วไม่เข้าใจเรื่องอย่างนี้เลย ฉะนั้น ย้อนกลับไปฉัพพรรณรังสีนั่น พ่อเด็กคนนี้ไปเกิดเป็นเทวดา เห็นไหม โอโฮ ได้บุญมาจากใคร ไม่เคยทำอะไรเลย แค่เห็นแสงของพระพุทธเจ้าแค่นี้ โอโฮ ไปเกิดเป็นเทวดา แล้วพอเทวดาก็เห็น ไซ้ใหม่ พ่อก็รักลูกมากนะ พอรักลูกมาก พอลูกตายก็เอาลูกไปฝังนะ โอ๊ย เสียใจมาก ไปนอนเฝ้า ไปนั่งร้องไห้ทุกวันเลย ไปนั่งเฝ้าหลุมศพ ไอ้เทวดาลูกมันอยู่บนสวรรค์ มันเห็นพ่อมันนะ พ่อเรานี้แย่มากๆ เลย มีเงินเยอะแยะก็ไม่รักษาเรา ให้พระพุทธเจ้านี้รักษาแล้วได้บุญก็มาเกิด ได้บุญกุศลมาได้เป็นเทวดาก็เพราะพระพุทธเจ้าเมตตาเอามาโปรด พ่อไม่ทำอะไรเลย แล้วยังขนาดว่า เงินมีเยอะแยะ ไม่รู้จักใช้ประโยชน์ แล้วเวลาลูกตายไปก็ยังมาร่ำครวญอยู่ ฉะนั้น เทวดานี้ก็ปลอมตัวเป็นเทพบุตร

พอถึงเวลาแล้ว พ่อเข้า พ่อจะมาเฝ้าศพทุกวันเลย มาร้องไห้อยู่ เทวดานี้ก็ปลอมเป็นเทพบุตรมานั่งร้องไห้ก่อนที่หลุมศพ เอ๊ะ พ่อพอมานี้ก็ตกใจนะ เอ๊ะ วันนี้ทำไมมีคนมาร้องไห้ก่อน ธรรมดาถูกร้องไห้คนเดียว วันนี้ทำไมมีคนมาร้องไห้ก่อนวะ เอ๊ะ แล้วมาร้องไห้อยู่ได้ แปลกใจ เพราะเขาไม่มีญาติพี่น้อง ไปถึงเห็นเทพบุตร ถามเทพบุตรว่า ร้องไห้ทำไม มาทำไม โอ๊ย เสียใจมาก แล้วร้องไห้ทำไม ร้องไห้จะเอาดาวเอาเดือนนะ ไอ้พ่อนั้นก็ถามมึงจะบ้าหรือ ดาวเดือนอะไรที่ไหน ไอ้ลูกเทพบุตรมันก็ย้อนกลับเลย แล้วมึงจะบ้าหรือ ร้องไห้ให้คนตายจะฟื้นได้อย่างไร โอโฮ นี่ลูกมาแก้พ่อ ฟื้นได้สติเลย

นี่ไง เทพบุตร เห็นไหม นี่แหละ ลูกมาแก้พ่อ อยู่บนสวรรค์ลงมาแก้พ่อได้ มาถึงร้องไห้ก่อนเลย ร้องห่มร้องไห้เลย ไอ้พ่อกับมาถึง มาร้องไห้ทำไม จะร้องไห้เอาดาวเอาเดือน ไอ้พ่อก็บอกว่าเอ็งจะบ้าหรือ ดาวเดือนมันเอามาไม่ได้ เขาก็ย้อนกลับ การแก้จิตมันแก้กันอย่างนี้ มันต้องเป็นปัจจุบัน ต้องกระทั่ง ต้องพูดเข้าไปถึงใจดำใจ แล้วเอ็งก็จะ

บ้าเหอ จะมาร้องไห้เอาคนตายให้ฟื้น คนตายก็ตายไปแล้ว มาร้องไห้ได้ทุกวันๆ ได้สติเหมือนกัน นี่ไง ถ้าคนมีสติ เห็นไหม พุดถึงอย่างสาขุญสาขกรรม

คำว่าสาขุญสาขกรรม เห็นอยู่ เพราะการเกิดเป็นพ่อกับลูกเกิดมาก็ต้องมีสาขุญสาขกรรมอยู่แล้ว แต่ในเมื่อพ่อนิสัยเป็นอย่างนั้น แล้วไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย พระพุทธเจ้าต่างหากมาโปรด แล้วพระพุทธเจ้ามาโปรดแล้ว มาโปรดแก่นั่นเองก็ได้ไปเกิดบนสวรรค์แล้ว เพราะฉะนั้นก็เอาบุญอันนั้นกลับมาโปรดมาสอนพ่อ

เพราะฉะนั้นถึงบอก คำว่าสัญญากับภพชาติ แม้แต่เป็นสัญญาเล็กน้อย พุดอย่างนี้ เพราะอะไรรู้ไหม เพราะเราฟังธรรมะ พอฟังธรรมะแล้ว เพราะคำพูดของเรา เราจะพุดตรงนี้บ่อย เพราะไม่ค่อยมีใครพุด เราจะเน้นว่า "สัญญาในชั้น ๕ กับสัญญาในปฏิจสมุปบาท มันเป็นคนละสัญญากัน"

อย่างเช่นคำว่าวิญญาณในชั้น ๕ กับวิญญาณในปฏิจสมุปบาท วิญญาณในชั้น ๕ เห็นไหม วิญญาณ เวลาตากระทบรูป เห็นไหม จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ โดยหู เห็นไหม ฆานวิญญาณโดยจมูก โสตวิญญาณ นี่คือวิญญาณอายตนะ วิญญาณอายตนะมันเป็นวิญญาณของมนุษย์ไง แต่ถ้าตัวปฏิสนธิวิญญาณ มันคนละอันนะ

ทีนี้ ภาษา เห็นไหม กิน รับประทาน เสวย มันก็คือกิริยาของการกินนี้แหละ แต่สถานะของผู้ที่ทำนั้นมันคนละสถานะ อย่างกษัตริย์นี้ต้องเสวย อย่างเรานี้กิน อย่างพระนี่ฉัน มันก็กิริยาการกินนี้แหละ แต่สถานะของมันแตกต่างกัน วิญญาณก็เหมือนกัน ถ้ามรรคของโสดาบัน วิญญาณในโสดาบัน วิญญาณในสกิทา วิญญาณในอนาคา วิญญาณในอรหัตตมรรค มันแตกต่างกัน ความหยาบความละเอียดแตกต่างกัน

คนไม่ภาวนาก็จะบอกว่า วิญญาณก็คือวิญญาณไง มรรคก็คือมรรคไง มันสำเร็จรูปมานะ ผิดหมด เขาพุดอย่างนั้นเหมือนกำปั้นทุบดินใจ ถ้าคนภาวนาเป็น ฟังพุดตรงนี้รู้ เพราะคนเราศึกษามาจบปริญญาตรีก็ตรี โทก็โท เอกก็เอก แล้วถ้าเป็นศาสตราจารย์ก็เป็นศาสตราจารย์อีกอย่าง เพราะอะไร เพราะเอ็งทำวิชาการมามันถึงจะได้รับ โสดาปัตติมรรคเป็น โสดาปัตติผล สกิทาคมรรคเป็น สกิทาคาผล แตกต่างกันหมด อันนี้ก็เหมือนกัน คำว่าสัญญาในชาติปัจจุบันกับสัญญา อวิชาปจฺจุยา สงฺขารา สงฺ

ขารปจฺยยา วิญญฺณํ มํนํก็แตกต่ากััน มํนํคนละอํนกัน มํนํคนละอํนกัน มํนํไม่ใช่อํน
 เดียวกัน แต่มํนํอยู่ในใจนี้ ใจมํนํมีหยาบละเอียด

ฉะนั้น จะบอกว่าจิตนี้เป็นของจริงใหม่ เพราะคํ่าว่าถ้าจิตเป็นของจริงมันเป็น
 อาตมํนํใจ มันจะเข้าไปอยู่ฮินคฺดู ถ้าบอกว่าจิตเป็นของจริง นี้จะเป็นฮินคฺดูเลยละ อาตมํนํนี้
 จิตต้องกลับไปสู่อาตมํนํ กลับไปอยู่กับพระเจ้า แต่จิตนี้จริงในตัวของมันเอง จะว่าจิตนี้
 เป็นของจริงใหม่ จริง จริงของมัน เพราะว่าขณะจิตที่ตายไปแล้วมันก็มีมิติ มีภพ ภพนั้น
 ปโลมหมคใด ภพนั้น เทวดา อินทร์ พรหมนี้ปโลมหมค ปโลมเพราะอะไร เพราะเป็นผล
 ของวิญญูะ มันเปลี่ยนแปลง แต่วจิตตัวพลังงานนี้จริง ถ้าตัวพลังงานจริง จริงแล้วอยู่ที่
 ไหน เพราะฉะนั้นเราถึงต้องทำความสงบของใจเข้ามาใจ ถ้าจิตสงบเข้ามามันจะเห็นตัว
 จิต นั้นน่ะคือตัวจริง

แล้วเห็นตัวจิต เห็นตัวจริงแล้วแต่ยังทำจิตไม่เป็น ก็แก้ไขอะไรไม่ได้ ถ้าจะแก้ไข
 นี้ใจ พุทธศาสนาละเอียดอ่อนขนาดนี้ใจ พุทธศาสนาละเอียดอ่อนมาก เวลาองค์สมเด็จ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ยังท้อใจว่าจะสอนเขาอย่างไรดีหนอ ทั้งๆ ที่องค์
 สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาแล้วนะ ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
 เจ้ามีปัญญาเต็ม พระพุทธเจ้ารู้หมด เข้าใจหมดเลย แล้วจะสอนใครได้หนอ เพราะอะไร
 เพราะมันพูดกันคนละภาษาเดียวกัน พูดอย่างหนึ่ง แต่คนก็คิดอีกอย่างหนึ่ง เพราะคนเรา
 คิดโดยสามัญสำนึก คิดโดยทางโลก คิดโดยสมอง แต่ไม่ใช่ทางขององค์สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้า มันเป็นคนละเรื่องกัน

ฉะนั้น สิ่งที่มันละเอียดอ่อนมันก็ละเอียดอ่อนมาก ขนาดว่าพระพุทธเจ้ายังว่า
 ขนาดนั้น พระพุทธเจ้าถึงได้บัญญัติไว้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ปริยัติส่วนปริยัติ ที่ว่า
 ตัวเองรู้เข้าใจ ไซ้ เข้าใจตามปริยัติ พอเข้าใจตามปริยัติปั๊บ เวลาสื่อความหมายไป คนฟัง
 เห็นใหม่ กระผมเป็นผู้ตอบปัญหาทางธรรม เพื่อนๆ นี้ฟังผมหมดเลย ก็เพื่อนๆ เขาไม่ได้
 ศึกษาเขา เขาไม่รู้ทางวิชาการ พอเราพูดทางวิชาการไป เราคาดหมายไป มันเหมือนใหม่
 เหมือน โอ้โฮ เข้าใจเหมือนกันหมดเลย แล้วก็ว่างๆ สบายๆ เป็นอย่างนั้นหมด แต่ผลของ
 มันคือไม่มี มันไม่มีผล ไม่มีผลเพราะความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการกระทำมันไม่มี

ถ้าเกิดขึ้นจากการกระทำปั๊บมันมี ถ้าการกระทำมันมีจะเข้าใจอย่างที่เรารู้ ถ้า

เข้าใจอย่างที่เรารู้ มันมีข้อเท็จจริงใจ เหมือนได้แต่ชื่อมา แต่ไม่มีข้อเท็จจริง ไม่มีความรู้จริง แต่ได้ชื่อมา จำชื่อได้ เขาเรียกสัญญา จำชื่อได้นี้ก็เหมือนกัน มันเป็นสัญญาใหม่ ภพชาติเล็กๆ น้อยๆ มันเป็นสัญญาใหม่ นี่มันก็เป็นแบบว่าเรามาเรียงลำดับเอาโดยปรัชญาเห็นใหม่ ต้องเป็นอย่างนั้นๆ เราก็แบ่งเลย ความคิดอันนี้เป็นระดับนี้ ความคิดอันนี้เป็นระดับนี้ ความจริงไม่ใช่ ความคิดระดับนี้คือระดับนี้หมดเลย เวลาทำลายมันทำลายหมดเลย อย่างเช่น

เราเปรียบเทียบนี้เหมือนลูกมะพร้าว ถ้าเราปอกเปลือกมะพร้าว คือปอกความคิดเราทำลายความคิดหมดเลย ปอกเปลือกมะพร้าวหมดเลย โสดาบัน แล้วถ้าเราใช้ปัญญาที่ลึกซึ้งเข้าไป ทำลายกะลามะพร้าวหมดเลย กะลามะพร้าวกับเปลือกมะพร้าวมันคนละอันกัน พอทำลายเปลือกมะพร้าวปูด ทำลายเปลือกมะพร้าวหมดใหม่ นี่ในสภิกขาคามีระหว่างเปลือกมะพร้าวกับเนื้อมะพร้าวนี้ แยกออกจากกัน โลกนี้ราบเป็นหน้ากลองเลย แล้วอนาคานี้คือเนื้อมะพร้าว ถ้าเราทำลายเนื้อมะพร้าว เนื้อมะพร้าวมีคุณค่านะ เนื้อมะพร้าวเป็นกะทิ เนื้อมะพร้าวมีประโยชน์ เนื้อมะพร้าวเป็นอาหาร

กามราคะ โลกนี้อยู่ด้วยโสมะ โลกอยู่ด้วยกาม ด้วยความสัมผัสกัน ด้วยความสัมผัสกัน โลกนี้อยู่กันด้วยกามโสมะ ทำลายเนื้อมะพร้าวหมด เห็นใหม่ พอทำลายเนื้อมะพร้าวแล้วมันเหลืออะไร เหลือน้ำมะพร้าวหรือใจมะพร้าว น้ำมะพร้าวมันเป็นจิตล้วนๆ เห็นใหม่ มันละเอียดอ่อนยิ่งกว่านั้นอีก แล้วน้ำมะพร้าวนี้นั้นจะทำลายตัวมันเองอย่างไร พอมันทำลายหมดแล้ว เห็นใหม่ นี่ไง ความละเอียดความหยาบของจิตมะพร้าวลูกหนึ่งมันหุ้มด้วยเปลือกด้วยกะลา มันมีเนื้อของมัน แล้วมันมีน้ำ ในจิตนี้หยาบละเอียดมันแตกต่างกัน ถ้ามันทำลายได้ขนาดนั้น

พอมันทำลายหมดแล้ว แล้วมันเหลืออะไร ทำลายหมดแล้ว ลูกมะพร้าวทั้งลูกเห็นใหม่ จิตทั้งจิต ความหยาบละเอียด ระดับความรู้ของมัน แล้วทำลายออกมาแล้ว พอเสร็จไปแล้วมันจะเหลืออะไร นี่ไง ธรรมชาติ สิ่งที่เป็นธรรมชาติ เห็นใหม่ สิ่งที่ไม่มีความรู้ใดๆ เลย รู้ เรานี้รู้พระพุทธรูปนะ สัญญาความจำนี่รู้ไปหมดทุกอย่างเข้าใจไปหมดเลย รู้ไปหมด ปัญญาเยอะมากเลย แล้วถามว่า รู้จักตัวเองไหม ไม่รู้ แต่รู้ทุกเรื่องนะ แต่ไม่รู้จักตัวเองเลย แต่ครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติไปแล้วนะ ท่านทำลายจิตของท่านหมดแล้ว เรื่องโลกไม่รู้หมดเลย แต่รู้เรื่องใจเรา เพราะลูกมะพร้าวนี้เราได้ทำลาย

หมดแล้ว ทำลายตั้งแต่เปลือกของมันเข้ามา เป็นโศคาบันเป็นอย่างไร เป็นสภิกหาเป็นอย่างไร เป็นอนาคาเป็นอย่างไร แล้วสิ้นกิเลสเป็นอย่างไร เพราะมันไม่มีเลย เหมือนมี ไม่มีเลยแต่มี เห็นไหม ไม่มีสิ่งใดเลย มันเป็นธรรมชาติดู

พอเข้าใจเรื่องนี้ปั๊บ มันก็จะย้อนกลับมาตรงนี้ ย้อนกลับมาที่ว่า จิตนี้มีจริงใช่ไหม จิตนี้เป็นของจริง กายและความคิดนี้และจิตนี้มี คงไว้ซึ่งสัญญาและภพชาติเพียงเล็กน้อย เสมือนหนึ่งว่าความคิดนี้จำเรื่องราวสมัยเด็กได้ เสมือนหนึ่งว่าจำเรื่องราวเด็กกับผู้ใหญ่ เรื่องอย่างนี้มันเป็นปรัชญาหมด เป็นตรรกะหมด แต่ถ้าเป็นความจริงแล้ว มันเป็นความจริง ความจริงอย่างนี้มันเป็นความจริงของจิต มองตากันนี้เข้าใจด้วยกัน จบ ขยายความออกไปแล้วมันยังยุ่งเข้าไปใหญ่ แล้วความจริงเป็นความจริง

ในการศึกษา ในทางปฏิบัติ ในทางกฎหมาย ตีความกันไปเรื่อยๆ แต่ในความเป็นจริงนะ สบตานี้รู้ด้วยกันเลย เพราะคนมันผ่านวิกฤติมาด้วยกัน ถ้าผ่านวิกฤติมาด้วยกันจะรู้ว่าผ่านวิกฤติมาด้วยกัน คนหนึ่งผ่านวิกฤติมาแล้ว อีกคนหนึ่งไม่เคยผ่านเลย แต่จำได้หมดเลย ไอ้คนที่ไม่เคยผ่านมานิ่งงนะ มองอย่างไรมองก็ยิ่งสงสัยอยู่ ทุกอย่างยังสงสัยอยู่

ฉะนั้น จะบอกว่าธรรมชาติของจิตมันเป็นธรรมชาติของจิต ถ้าเข้าใจแล้วจบ แต่ถ้าบอกว่า ภพชาติเป็นภพชาติ ภพชาติมันเป็นตัวปฏิสนธิวิญญาณ ถ้าภพชาติ เห็นไหม คุณวิเศษของจิต เห็นไหม คุณพระพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย ตั้งแต่สร้างบุญบารมีมา

จนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์ พอพยากรณ์ยังต้องสร้างต่อไปอีก เห็นไหม แล้วคิดว่า การสร้างภพชาติขนาดนั้น แล้วมันไปรวมลงในจิตของพระพุทธเจ้าอันเดียว มันแปลกประหลาดมหัศจรรย์ขนาดไหน เราจำไว้ในสมอง แต่ละชาติๆ มีความรู้เยอะเยอะไปหมดเลย แล้วความรู้นั้นจะเอาไปไว้ที่ไหน แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขย คำว่าอสงไขยคือชาติหนึ่งๆ แล้วความดีทั้งหมดมันสะสมลงไปที่จิต มันสะสมลงจิตทั้งหมดเลย ฉะนั้นถึงบอกว่า ถ้ามันสะสมมาขนาดไหน มันเป็นนามธรรม เห็นไหม

อย่างในคุก ถ้าคนแน่นคุก คนล้นคุก คุกจะพังเลย แต่เวลาเราตกรอกอเวจีลงไป

จิตจะแน่นขนาดไหนไม่มีวันพังเลย เพราะมันเป็นนามธรรม ความรู้สึกความนึกคิดของคนก็เหมือนกัน บุญกุศลของคนก็เหมือนกัน มันตกไปในใจก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้นคำว่าสัญญาที่เรายึดไม่ได้ เพราะสัญญานี้เป็นบัญญัติ สัญญาที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ เห็นใหม่ ถ้าสัญญาเราไปคุยทางโลก สัญญาเขาบอกสัญญาคือข้อตกลงเช่นตัสสัญญากัน แต่ถ้าเป็นภาษาธรรมะ สัญญาคือความจำ พอสัญญาคือความจำ

เราจะบอกว่าสัญญาคือสมมุติ พระพุทธเจ้าสมมุติขึ้นมา

พระปัจเจกพุทธเจ้ารู้แต่สอนไม่ได้ เพราะไม่มีบัญญัติอย่างนี้ขึ้นมา แต่พระพุทธเจ้าสอนได้เพราะพระพุทธเจ้าบัญญัติถึงธาตุ ๔ และขันธ ๕ สัญญาเป็นความหมาย เป็นความรู้ เป็นความเข้าใจ มันเป็นสมมุติอันหนึ่ง คำว่าสมมุติมันจะมาเทียบกับภพชาติเชียวหรือ ภพชาตินี้ จะมีคำว่าภพชาติหรือไม่มีคำว่าภพชาติ อันนี้เป็นสมมุติ แต่ความจริงของภพชาติ ความจริงของจิต อันนั้นมันอีกอันหนึ่ง ถ้าความเป็นจริงของจิตมันจะเวียนตายเวียนเกิดตามธรรมชาติของเขา ตามความจริงของเขา ตามสัจจะตามเวรตามกรรมของเขา ถ้าเขาทำคุณงามความดี เขามีเวรกรรมที่ดีขึ้นมา เขาสร้างของเขาขึ้นมา

พระอรหันต์ต้องสร้างมาหนึ่งแสนกัป พระปัจเจกพุทธเจ้า เห็นใหม่ สร้างมาแล้ว พระพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ใครก็ต้องสร้างของใครมา อันนั้นคือการตกผลึกของใจ คือพันธกรรมของจิตเขามา นั่นคือตัวจิต

ฉะนั้นตัวภพชาติตัวนั้น มันจะรู้ได้ เราจะบอกว่าไม่ต้องไปกังวลหรอก ไม่ต้องมาเขียนเป็นตำราว่าภพชาติมันเป็นอย่างไร แล้วสัญญามันเป็นอย่างไร ใ้มันจะเถียงกันโดยสัญญาใจ เถียงกันโดยปริยัติ คือว่าเถียงกัน คืออยากรับรู้ รู้แล้วจะให้เห็นภาพชัดเจน แล้วจะอธิบายออกมาให้โลกเข้าใจได้ มันเข้าใจไม่ได้หรอก แต่ถ้าผู้รู้จริงเข้าใจในใจของผู้รู้จริง

ผู้รู้จริงอย่างเช่นครูบาอาจารย์ เช่นหลวงปู่มั่น วันนั้นเทศน์ออกมาที่พระยังงนะเชื่อ เชื่อนะเชื่อแน่นอน แต่มันจะเป็นอย่างไร เราไม่เห็นรูปแบบ หรือเราไม่รู้ว่ามันจะจบขบวนการของมันอย่างไร นี่ไงสงสัย แต่เชื่อครูบาอาจารย์เทศน์ใหม่ เชื่อ ฉะนั้น ความเข้าใจที่เป็นปริยัติที่ว่า สัญญาเป็นอย่างนั้นๆ เราจะให้ขบวนการของมันเข้าใจได้เหมือน

วิทยาศาสตร์ คือว่าเราจะแบ่งแยกให้เป็นสูตรสำเร็จ ให้เป็นสูตรตายตัว มันไม่มี เพราะอำนาจวาสนาของคนไม่เหมือนกัน จริตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน

การกระทำของคนไม่เหมือนกัน อย่างเช่นกินข้าวนี้ คนกินจุกกับคนกินน้อยมันต่างกันนะ บางคนต้องกินเต็มทีถึงจะอิ่ม บางคนกินแค่ ๓ คำอิ่มแล้ว เห็นไหม มันแตกต่างกัน นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันอิ่มคือเต็มใจ พอใจมันเต็มอิ่ม มันละได้แล้ว มันปล่อยแล้ว แต่บางคนทำเกือบตาย เหมือนคนกินจุนะ เขากินกันถ้วย ๒ ถ้วยก็อิ่มแล้ว เราต้องกิน ๕๐ ถ้วย โอ้โฮ นั่งกินอยู่อย่างนั้น เขาไปถึงไหนก็ยังกินข้าวไม่อิ่มเลย

นี่ก็เหมือนกัน คนที่มันปฏิบัติ ที่จิตมันต้องมีอำนาจรักษา เป็นแบบ ๕๐ ถ้วยนี้ มันต้องภาวนามากกว่าเขา ๕๐ เท่านะ คนเขาทำ ๒ รอบ ๓ รอบเขาก็ปล่อยแล้ว ก็เลสมันก็ขาดแล้ว โอ้เราต้องล่อ ๕๐ รอบ ๖๐ รอบ มันยังไม่ปล่อยเลย มันแตกต่างกันอย่างนี้

ไม่ใช่ว่าคนเรากิน ๕ ถ้วยอิ่มก็ ๕ ถ้วยอิ่มทุกคน ตั้งกติกาเลยว่าใครมาที่นี้กินข้าว ๕ ถ้วยแล้วจะอิ่ม ใครกินน้อยกว่าก็ไม่ได้ ต้องกิน ๕ ถ้วย ๕ ถ้วย มันไม่มีหรอก การปฏิบัติมันก็เป็นแบบนี้ เพราะฉะนั้นการปฏิบัติถ้ามันเป็นไปแล้วมันจะเป็นความจริงของมัน แต่ถ้าเราจะบอกว่าที่ถ้วยอิ่ม ก็ถ้วยอิ่ม บอกว่าสัญญาจะเป็นอย่างนั้น สัญญาจะเป็นอย่างนั้น ไซ้ เป็น! เป็นอย่างนั้นจริงๆ

คำว่าเป็นอย่างนั้นจริงๆ หมายถึงว่า ลูกศิษย์อาจารย์นะแก่กัน ถ้าเราไม่บอกว่าสัญญาเป็นอย่างนี้ ไม่บอกว่าจะทำแล้วเป็นอย่างนี้ อาจารย์กับลูกศิษย์จะคุยกันได้อย่างไร สมมุติบัญญัติไง อ้าวนี่ว่าไง ว่ามา ถ้าพูดลูกก็คือของเขาถูก

แล้วลูกนี่ก็คือถูก ถูกโดยบัญญัติ แล้วถ้ามันถูกโดยธรรม แล้วถ้ามันถูกโดยสัจจะ ความจริงคือถูกโดยมรรค เดียวมันปล่อยอย่างไร มันจะรู้อีก นี่ไงเวลาถูกมันก็ถูก แต่ถูกระดับไหน ถูกเป็นอย่างไร ฉะนั้นมันเป็นภาคปฏิบัติไง

จิตเป็นจิตนะ นี่พูดถึงอาการของจิตและตัวจิต ถ้าจิตเป็นจิตอย่างนี้ จิตจริงไหม จิตนี้จริง แต่มันโดนกิเลสครอบงำมันไว้ ระหว่างภพชาติระหว่างความเป็นจริง โอ้อย่างนี้มันเป็นเรื่องมีโดยปกติ แม้แต่ฤทธิชีไพรก็มี เรานั่งอยู่ที่นี่ก็มี คนมีชีวิตจะมีหมด แต่รู้หรือไม่รู้อีกเรื่องหนึ่ง

ฉะนั้น รู้หรือไม่รู้มันเป็นเรื่องของวิญญูะเรื่องของโลก แต่ถ้าเรื่องของธรรมนะ เข้าใจแล้วมันปล่อย มันปล่อยแล้วมันยิ่งปล่อยมากยิ่งขึ้น ยิ่งจะเห็นความเป็นจริงของตัว แล้วจะเข้าใจได้ เพราะฉะนั้น นี้ ตอบปัญหาในเว็บไซต์นะ

กระผมมีความหวังเพียงประการเดียวที่กระผมได้มีข้อสอบถามมา มีเพียงประการเดียว ความก้าวหน้าในนั้น นี้พูดถึงว่ายังดีมาก เพราะว่าเวลาเขาศึกษามา เขาเข้าใจของเขาหมด เวลาเขาเจอปฏิบัติ ตัวเองยอมรับสภาพว่าสิ่งที่รู้มาเหมือนไม่รู้อะไรเลย แล้วพอมาบวชไม่ถึงเดือน สิ่งที่ศึกษามาทั้งชีวิตก็พลิกกลับเลย พอพลิกกลับมันก็ยังมี ความสงสัยอยู่แต่ดี

ถ้าปฏิบัติแล้วจะเห็นอย่างนี้ เห็นปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ แต่ถ้าไม่ได้ปฏิบัติจะคิดว่า ปริยัตินั้นคือการปฏิบัติ ความรู้คือความรู้เรา แล้วคิดว่าเป็นการปฏิบัติแล้ว แต่ความจริงไม่ใช่ คือจำธรรมะของพระพุทธเจ้ามาทั้งหมดเลย แต่ถ้าปฏิบัติขึ้นมามันจะรู้ของมัน สิ่งที่ไม่รู้ มันจะวางสิ่งที่ไม่รู้เลยว่านั่นคือไม่รู้ แล้วจะรู้ในแนวทางปฏิบัติ แต่ยังไม่รู้จริง ถ้ารู้จริงปฏิบัติแล้วรู้จริงนะ มันจะได้ผลเลยว่าเป็นโสดาบัน เป็นสกิทา เป็นอนาคา จนสิ้นในกิเลสไป มันจะเข้าใจความจริงหมด จากการปฏิบัติ เอวัง